

آموزش و موسیقی در مدارس آلمان

از دکتر سعید خدیری

-۴-

چنانکه در شماره قبیل ذکر شد، هواخواهان موسیقی جاز، بین دانش آموزان، تعداد کثیری را تشکیل می‌دادند. از پاسخ‌هایی که شاگردان به - سوال مربوط به شرکت جستن در محافل جاز (زیر زمین های مخصوص جاز و کنسرت های عمومی) دادند، معلوم گردید که ۶۶٪ از ایشان در این مجامع شرکت می‌کرده‌اند. *رساله جامع علوم انسانی*

از سبک‌های مختلف موسیقی جاز، که هشت نوع آن توسط دانش - آموزان نام برده شد، بیش از همه سبک «دیکسیلند» مورد علاقه ایشان بود. از قسمت دوم پرسشنامه که میزان فعالیت عملی در موسیقی (نواختن یک ساز موسیقی) را بین دانش آموزان تعیین می‌نمود چنین نتیجه گرفته شد که ۴۵٪ از ایشان بایک ساز آشنائی عملی داشته‌اند و در مواقع بیکاری اغلب اوقات خود را صرف تمرین ساز دلخواه خود می‌نموده‌اند.

فعالیت عملی دانش آموزان دبیرستانهای السنة قدیمه در موسیقی بیش

از شاگردان دیگر مدارس که در رشته‌های ریاضی و طبیعی و زبانهای جدید تحصیل می‌کرده‌اند، بود و با مقایسه وضع خانوادگی ایشان معلوم گردید که اکثر آنها از خانواده‌های تحصیل کرده و مرفه بوده‌اند.

جمعاً ۱۶ نوع مختلف از آلات موسیقی توسط دانش‌آموزان نواخته میشد که به ترتیب در درجه اول پیانو و در درجه دوم فلوت و گیتار بیش از دیگر آلات موسیقی مورد استفاده و هنرنمایی ایشان قرار می‌گرفت. فقط ۰.۱٪ از دانش‌آموزان در مواقع بیکاری و خارج از محیط مدرسه به تعلیم آواز تحت نظر مربی می‌پرداختند.

۰.۲۵٪ از دانش‌آموزان نوشتند که در گذشته به نواختن یک ساز موسیقی آشنائی داشته و آنرا تعلیم می‌گرفته‌اند ولی در حال حاضر بعلمت کمی وقت و سنگینی برنامه درسی مدرسه ناگزیر از آن شده بودند که تمرین ساز دلخواه خود را موقوف نمایند و از تعلیم آن چشم‌پوشند و عده‌ای دیگر نداشتن حوصله و صبر کافی برای تمرین سازشان را بعنوان دلیل ذکر کرده بودند و بالاخره چند نفری نیز نداشتن پول کافی برای پرداخت ماهیانه معلم موسیقی را مانع ادامه دادن تعلیم سازشان بیان کردند.

در بین دانش‌آموزان افرادی بودند که حتی به دو یا سه وعده معدودی به چهار نوع ساز مختلف موسیقی آشنائی داشتند ولی اکثریت با دانش - آموزانی بود که فقط یک آلت موسیقی آشنائی داشتند و در هفته حداقل ۸ تا ۱۵ ساعت وقت خود را صرف تمرین سازشان می‌کردند.

دانش‌آموزان پسر بیشتر از دانش‌آموزان دختر در تمرین مرتب روزانه سازشان جدیت داشتند در حالیکه اکثر دانش‌آموزان دختر شاید دو یا سه بار در هفته به تمرین ساز خود می‌پرداختند و می‌خواستند که با چند ساعت تمرین پشت سرهم بی‌ترتیبی تمرین روزانه را جبران نمایند.

دو سوم از دانش‌آموزانی که یک ساز موسیقی می‌نواختند، قادر بودند که بصورت خصوصی، یعنی در بین خانواده و دوستان نزدیک خود هنرنمایی کنند و یک سوم دیگر از ایشان علاوه بر هنرنمایی با سازشان در محیط خانواده و در بین دوستان، حتی در کنسرهای عمومی مدرسه و درار کستر

های جوانان وامثال آن و در خارج از محیط مدرسه قدرت نواختن ساز را نیز داشتند و علاوه بر این در هر مدرسه تقریباً سه یا چهار تک نواز یافت می شد.

۱۹٪ از دانش آموزان به رشته آهنگسازی علاقه فراوان داشتند و در این زمینه نیز فعالیت‌هایی کرده بودند و اکثر آنان را دانش آموزان پسر تشکیل می داد. از پاسخ سئوالی که از دانش آموزان برای شرکت در جلسات موسیقی و فعالیت های هنری مدرسه شد چنین بر آمد که فقط ۲۷٪ از آنها در این گونه فعالیت ها شرکت کرده اند و فعالیت اکثر شرکت کنندگان در درجه اول در قسمت آوازهای دسته جمعی مدرسه و در درجه دوم فعالیت آنها در ارکستر مدرسه بوده است.

۲۹٪ از دانش آموزان در خارج از محیط مدرسه مانند گروه های جوانان، گروه آواز جمعی محلی، گروه آواز جمعی مذهبی، گروه های ارکستر آزاد و گروه ارکسترهای خصوصی شرکت داشتند و بعضی از دانش آموزان حتی در سه یا چهار تا از این سازمانهای مختلف فعالیت موسیقی کرده بودند.

آخرین سئوال پرسشنامه که ضمناً جنبه نتیجه گیری داشت سئوالی بود بدین مضمون: «چه نظر و عقیده و پیشنهادی دانش آموزان درباره درس موسیقی مدرسه و معلم مربوطه دارند؟»

با اجباری نبودن درس موسیقی در مدرسه و بصورت مستمع آزاد بودن آن فقط ۲٪ از دانش آموزان موافق بودند. مضافاً ۸٪ از شاگردان از وضع فعلی درس موسیقی مدرسه رضایت داشتند و البته با قبول انتقاداتی در این زمینه.

برای آشنائی به موسیقی دوره های مختلف و مقایسه آنها با یکدیگر، دانش آموزان بیشتر راغب به استماع صفحات موسیقی بودند و آنرا بهترین وسیله آشنائی گوش به سبک های مختلف و تمیز آنها از یکدیگر میدانستند. تقریباً اکثر دانش آموزان روی خوشی به شنیدن و بحث درباره قواعد موسیقی نشان میدادند و چون بیشتر آنان در خارج از محیط مدرسه و از گذشته

به این قواعد آشنائی کامل داشتند، این بحث فقط برای دانش آموزانی که از هنر موسیقی عملاً بهره ای نداشتند، جالب و تازه بود.

همه دانش آموزان میل داشتند که خود شخصاً درباره مکاتب مختلف هنر موسیقی و درباره زشتی و زیبایی و مزیت مکاتب مختلف اظهار نظر نمایند و در غیر اینصورت قضاوت و سلیقه يك جانبه و شخصی مربی خود را غیر کافی و دور از منطق و انصاف می دانستند، چه، ایشان معتقد بودند که سلیقه و خواست نسل جوان با گذشته، حتی برای هنر موسیقی نیز فرق بسیار دارد و مربی باید خواست و نظر نسل جوان را محترم دارد نه آن خود را.

۱۴٪ از دانش آموزان از کمی ساعات درس موسیقی در هفته شکایت داشتند و بر این عقیده بودند که با این ساعات کم درس موسیقی نمیتوانند آنطوریکه باید با این هنر آشنائی پیدا کنند و راهنمایی شوند.

۱۸٪ از دانش آموزان آرزو داشتند که به ایشان در مدرسه مجاناً يك ساز موسیقی تعلیم داده شود و ساز مورد دلخواه ایشان به رایگان در دسترسشان قرار گیرد تا باین وسیله از رقای دیگر خود، که امکان فرا گرفتن سازی را در خارج از محیط مدرسه داشتند، عقب نمانند و پای ایشان پیش بروند.

اکثر دانش آموزان پیشنهاد کردند که معلم موسیقی، برای آشنائی آنان به هنر موسیقی بصورت زنده، حداقل هفته ای یکبار لازم است تا آنها را به محافل هنری موسیقی مانند کنسر و اپرا و امثال آن برد، تا بتوانند قطعه اپرا را کاملاً از نزدیک بشنوند و بازی آنرا به بینند و مضمون و مفهوم آنرا بهتر و کامل تر دنبال نمایند.

شاگردان می خواستند که حق ورودیه به اپرا و کنسرها در شبهای مخصوصی پردازند تا همگی بتوانند بدون استثناء در این محافل هنری شرکت کنند.

۲۱٪ از دانش آموزان میل داشتند که در کلاس موسیقی مدرسه و در ضمن درس، همیشه بصورت زنده، قطعاتی از موسیقی دوره های مختلف توسط يك یا چند نفر از دانش آموزان اجرا شود تا بدینوسیله در بین تعلیم

و فرا گرفتن قواعد خشک موسیقی تنوعی ایجاد شود.

راجع به موسیقی ممالک آسیائی بخصوص عده‌ای از دانش‌آموزان اظهار علاقه شدید می‌کردند و از اینکه پیوسته در ساعات درس فقط بحث و گفتگو از آهنگسازان اروپائی چون بتهوون و شوبرت و امثال آنان پیش می‌آمد و آثار آنان تکرار می‌شد، اظهار ناخرسندی می‌کردند. دانش‌آموزان مایل به شنیدن همه آثار آهنگسازان جهانی بودند و لاقلاً تهیه صفحات موسیقی ممالک دور از خود را امری واجب و ضروری می‌دانستند.

۱۴٪ از دانش‌آموزان میل داشتند که در مدرسه کلاس مخصوصی دائر شود تا از آن به‌رایگان درس آرمونی بگیرند و بالنتیجه در طی دوره تحصیلی دبیرستان آثاری نیافرینند.

نگارنده پس از نتیجه‌گیری و مطالعه روی این تحقیقات نظر خود را بصورت پیشنهادهایی، به منظور کمک، البته بصورت بسیار محدود بمر بیان موسیقی مدارس و رساندن پیام و خواست‌های دانش‌آموزان با ایشان عرضه کرد که فشرده‌ای از آن در زیر از نظر خوانندگان عزیز می‌گذرد:

۱- لازم است بحثی درباره موسیقی مدرن و راهنمایی دانش‌آموزان و آشناساختن ایشان با این هنر نو بوسیله صفحات موسیقی نوین و نیز بصورت نمونه‌های زنده در کنسرت‌های موسیقی مدرن بعمل آید.

۲- علاوه بر ساعات هفتگی درس موسیقی واجب است که جلساتی برای بحث درباره هنر موسیقی تشکیل شود و نیز امکان هنر نمائی و نوازندگی دانش‌آموزان در این جلسات، زیر نظر و راهنمایی معلم موسیقی، با آنها داده شود.

۳- باید کتابخانه مخصوصی برای کتب نوت موسیقی و ادبیات موسیقی در هر مدرسه ترتیب داد و دانش‌آموزان را به منظور پیش بردن معلومات وسیع‌تر و عمومی درباره موسیقی با استفاده نمودن از کتابخانه موسیقی مدرسه تشویق کرد.

۴- تدریس آلات مختلف موسیقی به دانش‌آموزان علاقمند در مدرسه

بطور مجانی و گذاردن وسایل تمرین و کتب نوت به رایگان در دسترس ایشان باید عملی شود.

۵ - تشویق دانش آموزان با اجرای کنسرت های هفتگی مدرسه شامل آواز جمعی، موسیقی مجلسی، اجرای آثار مختلف توسط ارکستر با همکاری و هنر نمایی دانش آموزان.

۶ - شرکت دادن دانش آموزان علاقمند در کنسرت های موسیقی جاز و راهنمایی معلم موسیقی در شناساندن نوع اصیل این موسیقی به دانش آموزان.
۷ - تشویق و همراهی معلم موسیقی با دانش آموزان در مورد بازدید از کنسرت ها و اپراها و بحث درباره آثاری که شاگردان از نزدیک آنرا دیده و شنیده اند در کلاس درس موسیقی مدرسه.

۸ - به درخواست اکثریت دانش آموزان درباره اضافه نمودن ساعات درس موسیقی مدرسه و قراردادادن این ساعات در قبل و یا بعد از دروس سنگین مانند ریاضی و امثال آن باید ترتیب اثر داد.

۹ - بسط و حمایت از برنامه های موسیقی رادیویی مخصوص دانش آموزان و شرکت دادن دانش آموزان با ذوق و علاقمند در اجرای این برنامه ها و سخنرانی و راهنمایی درباره موسیقی توسط معلمان موسیقی در این برنامه ها.

پایان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع مهم تحقیق درباره
 "آموزش موسیقی در مدارس آلمان"

1. Adorno, Theodor W. : Philosophie der neuen Musik, Göttingen 1949
2. Aichele, Helmut und Binkowski, Bernhard : Unser Liederbuch, Oberstufenband, Musikkunde mit Beispielen, Stuttgart 1960
3. Alt, Michael : Erziehung zum Musikhören, Leipzig 1935
4. Alt, Michael : Musikkunde für die Oberstufe der höheren Schulen, Düsseldorf 1960
5. Baden-Württemberg. Kultusministerium : Lehrplan für die Gymnasien Baden-Württembergs, Stuttgart 1957
6. Berendt, J. E. : das neue jazzbuch, Frankfurt a. M. 1959
7. Bimberg, Siegfried : Einführung in die Musikpsychologie, Wolfenbüttel 1957
8. Borris, Siegfried : Einführung in die moderne Musik, Halle 1950
9. Bücher, K. : Arbeit und Rhythmus, Leipzig 1901
10. Bukofzer, Max : Die musikalische Gemütsbewegung, Leipzig 1937
11. Eimert, Herbert : Lehrbuch der Zwölftonmusik, Wiesbaden 1950
12. Erpf, Hermann : Neue Wege der Musikerziehung, Stuttgart 1954
13. Erpf, Hermann : Vom Wesen der neuen Musik, Stuttgart 1949
14. Esser, Joseph : Musica, Chorbuch für die Schule, Düsseldorf 1951

15. Fischer, Hans : Handbuch der Musikerziehung,
Berlin 1954
16. Grolmann, Adolf : Die Musik und das Musikalische
im Menschen,
Berlin 1940
17. Haas, Walter : Das Schlagerbuch,
Vom Minnegefang zum Rock'n Roll,
München 1957
18. Hartmann, Arthur : Aufgabensammlung für den
Musikunterricht,
Frankfurt a. M. 1956
19. Hoffmann, Joseph : Methodik des Schulgesang-
unterrichts,
Berlin 1920
20. Jöde, Fritz : Bausteine für Musikerziehung und
Musikpflege,
Mainz 1952
21. Jöde, Fritz : Deutsche Jugendmusik,
Berlin 1934
22. Jöde, Fritz : Musikalische Jugendkultur,
Leipzig 1918
23. Jöde, Fritz : Der Musikant,
Lieder für die Schule,
Wolfenbüttel 1961
24. Jöde, Fritz : Musik und Erziehung,
Wolfenbüttel 1932
25. Kestenbergr, Leo : Musikerziehung und Musikpflege,
Leipzig 1921
26. Koch, Otto : Musik in der deutschen Bildung,
Ratingen (Rhld.) 1950
27. Kurth, Ernst : Musikpsychologie,
Berlin 1931
28. Kraus, Egon : Musikerziehung in der Schule,
Vorträge der 1. Bundesschulmusik-
woche,
Mainz 1956
29. Kraus, Egon : Musik als Lebenshilfe, Vorträge
der 2. Bundesschulmusikwoche,
Hamburg 1958

30. Kraus, Egon : Musik und Musikerziehung in der Reifezeit, Vorträge der 3. Bundesschulmusikwoche, München 1959
31. Kretzschmar, Hermann : Gesammelte Aufsätze über Musik und anderes, Leipzig 1910
32. Kretzschmar, Hermann : Musikalische Zeitfragen, Leipzig 1903
33. Kurth, Ernst : Musik-Psychologie, Bern 1947
34. Liess, Andreas : Die Musik im Weltbild der Gegenwart, Wien 1949
35. Mersmann, Hans : Musikhören, Berlin 1938
36. Mersmann, Hans : Neue Musik in den Strömungen unserer Zeit, Bayreuth 1949
37. Moser, Hans Joachim : Grundfragen der Schulmusik, Leipzig 1931
38. Moser, Hans Joachim : Lebensvolle Musikerziehung in der Schule, Wien 1952
39. Pfannenstiel, Ekkehart : Lied und Erziehung, Wolfenbüttel 1953
40. Preussner, Eberhard : Allgemeine Musikerziehung, Musikpädagogische Bibliothek, Band 1, Heidelberg 1959
41. Prohaska, Leopold : Musische Erziehung, Wien 1959
42. Reuter, Fritz : Methodik des musiktheoretischen Unterrichts, Halle 1950
43. Reuter, Fritz : Musikpädagogik in Grundzügen, Leipzig 1926
44. Rutz, Othmar : Musik, Wort und Körper als Gesamtausdruck, Leipzig 1911

45. Scherchen, Hermann : Vom Wesen der Musik,
Regensburg 1954
46. Schering, Arnold : Musikalische Bildung und Erziehung
zum musikalischen Hören,
Leipzig 1919
47. Schünemann, Georg : Geschichte der deutschen Schul-
musik,
Leipzig 1928
48. Schünemann, Georg : Musikerziehung,
Leipzig 1930
49. Schweizer, Gottfried : Der Musikunterricht,
Berlin, Hannover, Darmstadt 1957
50. Silbermann, Alphons : Musik, Rundfunk und Hörer,
Köln und Opladen 1959
51. Spranger, Eduard : Psychologie des Jugendalters,
Heidelberg 1955
52. Stephani, Hermann : Zur Psychologie des musikalischen
Hörens,
Regensburg 1956
53. Stuckenschmidt, H.H. : Neue Musik,
Berlin 1951
54. Sydow, Kurt : Wege elementarer Musikerziehung,
Kassel 1955
55. Teuscher, Hans : Lebensvoller Musikunterricht,
Heilbronn 1953
56. Twittenhoff, W. : Jugend und Jazz,
Mainz 1953
57. Valentin, Erich : Handbuch der Schulmusik,
Regensburg 1962
58. Vetsera, Walter : Musik ohne Mythos,
Hamburg, London 1957
59. Walker, E. : Das musikalische Erlebnis und seine
Entwicklung,
Göttingen 1927
60. Wicke, Richard : Psychologie und Musikerziehung,
Potsdam 1931
61. Winckel, Fritz : Phänomen des musikalischen Hörens,
Berlin 1959

62. Wiora, Walter : Das echte Volkslied,
Heidelberg 1950
63. Wiora, Walter : Musikerkenntnis und Musikerziehung,
Kassel und Basel 1957
64. Wolschke, Martin : Der Weg zum Schul- und Jugend-
orchester,
Mainz 1952
65. Wörner, Karl H. : Musik der Gegenwart,
Geschichte der neuen Musik,
Mainz 1949
66. Wörner, Karl H. : Neue Musik in der Entscheidung,
Mainz 1958
67. Zentralinstitut für
Erziehung und Unter-
richt : Musik und Schule,
Leipzig 1923
68. Zentralinstitut für
Erziehung und Unter-
richt : Musikpädagogische Gegenwartsfragen,
Leipzig 1928
69. Zentralinstitut für
Erziehung und Unter-
richt : Schulmusikalische Zeitdokumente,
Leipzig 1929
70. Zentralinstitut für
Erziehung und Unter-
richt : Schulmusik und Chorgesang,
Leipzig 1930

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مرکز ملی علوم انسانی